

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „LIFE+ reglamento laikotarpio vidurio peržiūra“

(COM(2010) 516 galutinis)

(2011/C 132/13)

Pranešėjas **Lutz RIBBE**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 30 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai „LIFE+ reglamento laikotarpio vidurio peržiūra“

COM(2010) 516 galutinis.

Skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2011 m. vasario 28 d. priėmė savo nuomonę.

470-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2011 m. kovo 15–16 d. (kovo 15 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 185 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 7 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Atsižvelgiant į tai, kad dėl su įgyvendinimu susijusių problemų pirmieji LIFE+ projektai buvo pradėti vykdyti tik 2009 m. sausio mėnesį, parengtoje LIFE+ programos laikotarpio vidurio peržiūroje (trukmė 2007–2013 m.) nesukaupta pakankamai duomenų, kuriais pasinaudojus būtų galima jau dabar pateikti kvalifikuotą dabartinio projekto vykdymo laikotarpio vertinimą.

1.2 Nepaisant to, EESRK visada pabrėžė didelę beveik 20 metų egzistuojančios LIFE programos svarbą plėtojant ir formuojant Europos aplinkos politiką. Komiteto nuomone, ši darbą būtina ir tikslinga tęsti ir naujuoju finansavimo laikotarpiu (2013–2020 m.).

1.3 LIFE+ programa turi būti kiek įmanoma lankstesnė priemonė, suteikianti Komisijai galimybę formuoti aplinkos politiką. Apie 0,2 proc. ES biudžeto sudaranti LIFE programa gali būti labai naudinga ir padėti rasti problemų sprendimo būdus. Tačiau šiomis lėšomis negalima nei išspręsti problemų, kurių šaknys glūdi kitose politikos srityse, nei finansuoti visų su aplinka susijusių ES strategijų.

1.4 Ateityje atrenkant LIFE projektus, pagrindiniai kriterijai turėtų būti dėl aplinkos politikos įgyvendinimo sunkumų kylantys poreikiai. Todėl ateityje skirstant lėšas valstybėms narėms proporcingumas neturėtų būti svarbus.

1.5 Europoje aplinkos politika yra pažangesnė nei kituose mūsų planetos regionuose, nes to reikalauja visuomenė. Komisija pagrįstai pabrėžia su tuo susijusių gamtos ir aplinkos apsaugos organizacijų vaidmenį, kurį EESRK taip pat pripažįsta. Tačiau aktyviau dalyvauti LIFE projektuose reikia skatinti ir kitas pilietinės visuomenės grupes. LIFE+ finansavimo mechanizmus reikia parengti taip, kad geri projektai nežlugtų dėl nelankscijų bendro finansavimo reikalavimų.

2. Bendrosios pastabos

2.1 ES aplinkos apsaugos finansavimo priemonė LIFE iki šiol buvo nepaprastai svarbi ES programa, suteikusi labai svarbų postūmį Bendrijos aplinkos politikos ir aplinkos teisės taikymui, kūrimui ir formavimui. Ši programa sukurta 1992 m. gegužės mėn. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 1973/92, nustatančiu aplinkai skirtą finansinį instrumentą (LIFE).

2.2 LIFE I programa buvo vykdoma nuo 1992 m. iki 1995 m., jos biudžetas – 400 mln. eurų (100 mln. eurų per metus). Kadangi ji buvo sėkminga, Reglamentu Nr. 1404/96 buvo pradėtas antrasis programos etapas (LIFE II), kuris tęsėsi nuo 1996 m. iki 1999 m. ir kurio biudžetas buvo 450 mln. eurų (112,5 mln. eurų per metus). LIFE III (Reglamentas (EB) Nr. 1655/2000) pirmiausiai buvo numatyta vykdyti nuo 2000 m. iki 2004 m. (128 mln. eurų per metus), bet Reglamentu (EB) Nr. 1682/2004 jos trukmė buvo prailginta iki praėjusio finansavimo laikotarpio pabaigos (t. y. iki 2006 m. pabaigos).

2.3 2007–2013 m. finansavimo laikotarpiu Reglamentu (EB) 614/ 2007 buvo pradėtas naujas LIFE etapas, LIFE+, kuriam skirta maždaug 2,17 mlrd. eurų (t. y. apie 340 mln. eurų per metus).

2.4 Pagal LIFE+ programą visiškai pakeista ankstesnės paramos aplinkos apsaugai struktūra. Ankstesnių ES paramos programų dalys (07 biudžeto antraštė) buvo sujungtos (Forest Focus, parama NVO, URBAN, naujų politinių iniciatyvų kūrimas, aplinkos politikos įgyvendinimo dalys, LIFE aplinka ir LIFE gamta dalys), be to, nuspręsta LIFE lėšomis daugiau neberemti tradicinių, fiziškai apčiuopiamų investicijų į aplinką, bet ateityje tam naudoti ES biudžeto 1a antraštės (aplinkos projektai) arba 1 b išlaidų kategorijos ir 2 išlaidų kategorijos dalių (gamtos apsaugos projektai) lėšas. Ankstesnė parama tarptautinei veiklai buvo perkelta į 4, o jūros aplinkos priemonės – į 3 išlaidų kategoriją.

2.5 LIFE+ visų pirma siekiama skatinti (tik Europos matmens) priemones, remiančias aplinkos politiką, pavyzdžiui, keitimąsi gerąja patirtimi, vietos ir regionų valdžios institucijų gebėjimų stiprinimą ir paramą visoje Europoje veikiančioms NVO.

2.6 Todėl šiuo finansavimo laikotarpiu Komisija numato investicinius projektus finansuoti ne pagal LIFE, bet (naujas) 1A, 1B, 2 ir 4 išlaidų kategorijas.

2.7 Kadangi atitinkamas LIFE+ reglamentas įsigaliojo tik 2007 m. birželio mėn., tik tų pačių metų spalio mėn. buvo galima pradėti skelbti projektų konkursus. Todėl pirmieji naujo LIFE+ etapo projektai galėjo būti pradėti tik 2009 m. sausio mėn. Tai reiškia, kad Komisijos pateiktas ir šioje nuomonėje nagrinėjamas laikotarpio vidurio įvertinimas apima tik gana nedidelę projektų, kurie dar tik išbėgėjo, dalį. Todėl Komisija teisi rašydama, kad „informacijos apie rezultatus nėra daug“.

3. Konkrečios pastabos

3.1 Laikotarpio vidurio įvertinime kelete vietų minima, kokia svarbi yra LIFE programa. Ji vadinama „veiksminga priemone“, kuri teikia „papildomą naudą“, ir nurodoma, kad „ir naudos gavėjai, ir valstybės narės mano, kad programą reikėtų ir toliau įgyvendinti, nes ji labai svarbi įgyvendinant ES aplinkos politiką“.

3.2 EESRK abejoja, ar tokias išvadas galima daryti iš šioje nuomonėje nagrinėjamo laikotarpio vidurio peržiūros, pagrįstos tik 2009 m. sausio mėn. pradėtų projektų įvertinimu. Nors, kaip žinoma, Komitetas niekada nėra davęs pagrindo abejoti savo įsitikinimu, kad LIFE programa iš tiesų yra labai svarbi, tačiau, jo nuomone, iš nedidelio duomenų, kuriais remiantis parengta laikotarpio vidurio peržiūra, kiekio dar negalima daryti tikslių išvadų apie naują LIFE+ etapą.

3.3 Kadangi jau dabar pradedamos diskusijos dėl galimo naujo programavimo laikotarpio po 2013 m., Komitetas norėtų pasinaudoti galimybe pakomentuoti kai kuriuos esminius klausimus ir pateikti savo pasiūlymus.

3.4 Todėl Komitetas norėtų šioje vietoje pirmiausiai pabrėžti, kad jo nuomone, šiuo metu dar negalima pateikti tikro naujo LIFE+ programos etapo laikotarpio vidurio vertinimo.

3.5 Savo nuomonėje⁽¹⁾ dėl LIFE+ reglamento, kuris buvo vėliau priimtas, EESRK pateikė keletą perspėjimų, kurie dabar, atrodo, pildosi.

3.6 Komitetas tuo metu nurodė, kad iki šiol LIFE programas buvo galima neabejotinai vertinti kaip labai sėkmingas Komisijos politikos valdymo priemones. Kukliomis priemonėmis pavyko pasiekti itin gerų rezultatų todėl, kad Europos Komisija galėjo pateikti gaires ir tarp galimų projekto dalyvių ir tarp valstybių narių atsirado tam tikra konkurencija dėl LIFE lėšų. Valstybės narės (tiksliau viešojo ir privačiojo sektorių projektų rengėjai valstybėse narėse) turėjo ankstesniais LIFE programos etapais kurti ir plėtoti novatoriškus projektus, atitinkančius LIFE programą. Tada šie projektai pagal nustatytą atrankos tvarką buvo griežtai tikrinami ir arba patvirtinami, arba dėl nepatenkinamos kokybės arba biudžeto lėšų trūkumo atmetami. Taigi, kalbant apie lėšų skyrimą, buvo užtikrintinas tiek europinis skaidrumas, tiek ir aiškus Komisijos valdymas.

3.7 EESRK ir toliau laikosi nuomonės, kad Komisija savo aplinkos politikai, kuri, kaip žinoma, kai kuriuose sektoriuose labai sunkiai įgyvendinama, remti turi turėti priemonę, kurią tik ji pati gali formuoti, pavyzdžiui, skiriant lėšas regionams nesi-remti proporcingumu.

3.8 Tačiau Komisija savo laikotarpio vidurio peržiūroje nurodo, kad naujame projekto etape nustačius orientacinius nacionalinius asignavimus „projektų geografinė sklaida padidėjo“, tačiau „vertinime užsimenama, kad dėl nacionalinių asignavimų gali būti atrenkami žemesnės kokybės projektai“.

3.9 Būtent dėl to EESRK ir nuogąstavo. Todėl Komitetas prašo Komisijos ir Tarybos dar kartą iš esmės persvarstyti LIFE programos metodus. Svarbu yra ne tai, kad ES lėšos būtų pervestos valstybėms narėms, kad jos galėtų finansuoti Europos matmens aplinkos projektus. Programa turėtų būti neabejotinai taikoma ten, kur, Komisijos tarnybų nuomone, yra didžiausias poreikis, kad ES aplinkos politika pasiektų pažangos.

3.10 Šiuo metu aplinkos politikai Europoje stiprų poveikį daro ES taisyklės. Tai galima pagrįsti tik veikiančia bendrąja rinka. Tačiau šiuo atveju teisėkūra neturėtų būti europeizuojama – tam tikra prasme nacionalizuojama politikos formavimo priemonė.

3.11 EESRK nuomone, LIFE remiami projektai ir procesai turėtų būti dar tikslingiau nei iki šiol naudojami įgyvendinti priimtas ES strategijas (visų pirma ES tvarumo strategiją, apie kurią pastaruoju metu labai mažai kalbama, biologinės įvairovės strategiją, klimato apsaugos strategiją ir su aplinkosauga susijusius strategijos „Europa 2020“ aspektus). Ypatingą dėmesį reikėtų skirti pavyzdiniam projektų pobūdžiui, tai reiškia, kad ne kiekvienas individualus projektas būtina turi būti novatoriškas, kaip, pavyzdžiui, šiuo metu reikalaujama biologinės įvairovės srityje. Dažnai pasitaikantis trūkumas yra ne inovacijų nebuvimas, o paprasčiausiai tai, kad jau turimi sprendimai neaplatinami ir neįgyvendinami.

⁽¹⁾ CES 382/2005, OL C 255, 2005 m. spalio 14 d., p. 52.

3.12 Ateityje atrinkdama projektus, Komisija turi būti labai lanksti tiek turinio, tiek finansų atžvilgiu. Tai pasakytina ir apie bendro finansavimo dalį. EESRK mano, kad turėtų būti įmanomas ir šimtaprocentinis ES finansavimas.

3.13 Komisija teisingai nurodo, jog pilietinės visuomenės indėlis yra gyvybiškai svarbus plėtojant aplinkos politiką. Europos, palyginti su kitomis pasaulio dalimis, aplinkos politika dažnai laikoma pažangesne, nes visuomenės debatuose reikalaujama labiau saugoti gamtą ir aplinką. ES naudinga skatinti šiuos visuomenės debatus, jie neturi žlugti vien tik dėl nustatytos bendro finansavimo dalies.

3.14 EESRK pritaria, kad LIFE+ programa konstruktyviai bendradarbiaujant su visomis nevyriausybinėmis organizacijomis turi būti įgyvendinama tiek valstybėse narėse (įtraukiant verslo asociacijas, profesines sąjungas ir kt.), tiek ir ES lygmeniu. Dažnai šių organizacijų nariai yra aktyvūs tose srityse, kuriose, ES nuomone, reikia geresnės aplinkos apsaugos ir geresnio ES aplinkos politikos įgyvendinimo. Taigi informuotumo didinimas ir su tuo susijusi veikla turėtų būti ne tik aplinkosaugos organizacijų, bet ir įmonių uždavinys.

3.15 Todėl EESRK norėtų ypač atkreipti dėmesį į tai, kad greta tradicinių gamtos ir aplinkos apsaugos asociacijų reikia skatinti ir, pavyzdžiui, verslo asociacijas ir profesines sąjungas aktyviai dalyvauti LIFE projektuose.

3.16 EESRK pritaria Komisijai, kad reikia „aiškiau nurodyti kiekvienos temos prioritetus ir akcentus“ ir „nustatyti metines prioritetines sritis“. Be to, ypatingą dėmesį reikia skirti tarpsektoriniams metodams. Taip pat nereikėtų kategoriškai uždrausti tarpvalstybinio bendradarbiavimo projektų su trečiosiomis šalimis.

3.17 Nors EESRK ir labai vertina LIFE programą, tačiau norėtų įspėti dėl jos galimybių pervaldinimo. Kasmet skiriamais 340 milijonų eurų galima finansuoti daug projektų, kurie gali būti naudingi nustatant teigiamus aplinkos politikos metodus. Tačiau šiomis lėšomis, kurios sudaro apie 0,2 proc. ES biudžeto, negalima išspręsti problemų, atsiradusių dėl netinkamo valdymo kitose ES politikos srityse.

3.18 EESRK kyla tam tikrų abejonių, ar LIFE programos biologinės įvairovės komponentas iš tiesių yra „svarbi Biologinės įvairovės veiksmų plano įgyvendinimo finansavimo priemonė“, kaip nurodyta laikotarpio vidurio peržiūroje. LIFE turi ir privalo padėti ir, žinoma, padės parodyti, kaip konkrečiai galima suderinti biologinės įvairovės saugojimą ir ekonominę gamtos išteklių naudojimą. Tačiau tikrosios finansavimo priemonės, kad tai būtų užtikrinta, yra kitos.

3.19 Pati Komisija savo komunikate (?) rašo, kad „Bendroji žemės ūkio politika (BŽŪP) – tai didžiausią poveikį kaimo vietovių biologinei įvairovei turinti politikos priemonė“ ir kad „svarbiausiu Bendrijos „Natura 2000“ ir ES biologinei įvairovei skiriamo finansavimo šaltiniu išlieka Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai (visų pirma finansavimas pagal 2 kryptį)“. Taigi, ne LIFE programa.

3.20 Šiuo metu Europoje padengiama tik 20 proc. visų saugomoms gamtos teritorijoms tvarkyti, įskaitant Europos „Natura 2000“ tinklą, reikalingų lėšų ir LIFE programa šios problemos neišspręs; tai bus galima padaryti tik įtraukus gamtos ir aplinkos apsaugą į kitas politikos sritis, kaip dažnai tvirtinama. O tai reiškia, kad reikėtų dar kartą aiškiai išdėstyti tikrąjį LIFE programos uždavinį ir vaidmenį.

2011 m. kovo 15 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON*

(2) Komisijos ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui „ES biologinės įvairovės veiksmų plano įgyvendinimo 2010 m. vertinimas“, COM(2010) 548.